

Bakgrunn for utredningsprogram

Søker/sak:	Fred. Olsen Renewables AS/Kroken vindkraftverk /
Fylke/kommune:	Troms/Tromsø
Ansvarlig:	Arne Olsen
Saksbehandler:	Thomas Qureishy .:
Dato:	22.05.2014
Vår ref.:	201207292-32 KE: 16/2014
Sendes til:	Tiltakshaver og berørt kommune. Andre hørings- og orienteringsinstanser orienteres om utredningsprogrammet.

Middelthuns gate 29
Postboks 5091 Majorstua
0301 OSLO
Telefon: 22 95 95 95
Telefaks: 22 95 90 00
E-post: nve@nve.no
Internett: www.nve.no
Org. nr.:
NO 970 205 039 MVA
Bankkonto:
0827 10 14156

Dokumentet sendes uten underskrift. Det er godkjent i henhold til interne rutiner.

Søknad om konsesjon for Kroken vindkraftverk i Tromsø kommune, Troms fylke. Bakgrunn for utredningsprogram

Innhold

1	Innledning.....	2
2	Behandlingsprosessen	2
2.1	Høring.....	2
2.2	Møter	3
3	NVEs vurdering.....	3
3.1	Tiltakets beskrivelse	3
3.1.1	Beskrivelse og begrunnelse for tiltaket	3
3.1.2	Forholdet til andre planer	4
3.1.3	Infrastruktur og nettilknytning	5
3.2	Prosess og metode	6
3.3	Tiltakets virkninger for miljø og samfunn.....	6
3.3.1	Visuelle forhold.....	6
3.3.2	Landskap	7
3.3.3	Kulturminner og kulturmiljø	8
3.3.4	Friluftsliv	8
3.3.5	Naturmangfold.....	9
3.3.6	Forurensning.....	11
3.3.7	Nærings- og samfunnsinteresser.....	12
3.3.8	Annet	14
4	Klima- og miljødepartementets merknader til NVEs utkast til utredningsprogram.....	14
4.1	Kommentarer til Klima- og miljødepartementets merknader.....	14
5	Tematiske konfliktvurderinger	14
5.1	Generelt om tematiske konfliktvurderinger.....	14
5.2	Tematisk konfliktvurdering av tiltaket	15
6	Innkomne merknader.....	15

6.1	Lokale myndigheter.....	15
6.2	Regionale myndigheter.....	16
6.3	Sentrale myndigheter.....	20
6.4	Tekniske instanser	21
6.5	Interesseorganisasjoner	22
6.6	Lokale lag og foreninger	27
6.7	Privatpersoner.....	27

1 Innledning

Fred. Olsen Renewables AS meldte den 6.22.2012 Kroken vindkraftverk i Tromsø kommune, Troms fylke, i medhold av plan- og bygningsloven. Vindkraftverket er planlagt med en installert effekt på ca 60 MW. I planområdet er det planlagt å bygge om lag 20 vindturbiner, hver med en installert effekt på 3 MW. Antatt årlig produksjon fra vindkraftverket er estimert til 171 GWh.

NVE gjennomførte offentlig høring av vindkraftverket i Tromsø kommune desember 2012. På grunnlag av vedlegg II i forskrift om konsekvensutredninger, forslag til utredningsprogram, innkomne merknader og NVEs egne vurderinger, har NVE fastsatt et utredningsprogram for tiltaket.

Utredningsprogrammet er inndelt tematisk og inneholder krav til hvilke utredninger som skal gjennomføres og fremgangsmåte for arbeidet, før det kan søkes om konsesjon. Utredningsprogrammet følger i eget brev til tiltakshaver.

I dette notatet vurderer NVE de utredningskravene som er innkommet i høringsperioden.

2 Behandlingsprosessen

NVE har behandlet meldingen etter plan- og bygningslovens forskrift om konsekvensutredning av 26.6.2009. NVE har forelagt vårt utkast til utredningsprogram for Klima- og miljødepartementet for endelig fastsettelse, jf. forskriftens § 8.

2.1 Høring

Prosjektet ble sendt på høring til berørte instanser den 29.11.2012 med høringsfrist den 31.1.2013. Følgende instanser/organisasjoner fikk meldingene til uttalelse: Tromsø kommune, Fylkesmannen i Troms, Troms fylkeskommune, Sámediggi – Sametinget, Sametinget v/Miljø- og kulturavdeling, Reindriftsforvaltningen i Troms, Mauken/Tromsdal reinbeitedistrikt, Norske Reindriftsamers Landsforbund (NRL), Riksantikvaren, Direktoratet for naturforvaltning, Statens landbruksforvaltning, Forsvarsbygg, Nasjonalt folkehelseinstitutt, Avinor AS, Luftfartstilsynet, Allskog, Norges skogeierforbund, Norkring AS, Meteorologisk institutt, Telenor ASA – servicesenteret for nettutbygging, Natur og Udom, Norges Miljøvernforbund, Bellona, Zero, Norges Naturvernforbund, Den Norske Turistforening, Friluftslivets fellesorganisasjon, Friluftsrådet, NHO Reiseliv, Statnett SF, Norskog, Statens strålevern, Statens Vegvesen region nord, Troms Kraft Nett AS, Fortidsminneforeningen i Troms, Norsk Ornitologisk Forening – avd. Troms, Troms Turlag, Naturvernforbundet i Troms, Forum for Natur og Friluftsliv (FNF) Troms, Troms Bondelag, Troms Bonde- og Småbrukarlag, Tromsø Jeger- og Fiskerforening, Norges Jeger og Fiskerforbund – Troms og Ishavskysten.

Følgende instanser har fått meldingen med forslag til utredningsprogram til orientering: Olje- og energidepartementet, Klima- og miljødepartementet, Enova SF, Norsk institutt for by- og regionforskning og Direktoratet for samfunnssikkerhet- og beredskap.

2.2 Møter

NVE arrangerte offentlig møte på rådhuset i Tromsø den 13.12.2012. På møtet orienterte NVE om konsesjonsbehandlingen av meldingen og tiltakshaver orienterte om prosjektet og forslag til utredningsprogram. Totalt møtte 48 personer på det offentlige møtet. NVE avholdt samme dag et orienteringsmøte for lokale og regionale myndigheter på rådhuset i Tromsø.

3 NVEs vurdering

I utredningsprogrammet spesifiserer og avgrenser NVE utredningskravene for direkte og indirekte virkninger for miljø, naturressurser og samfunn til de forhold som etter NVEs vurdering er beslutningsrelevante. Intern infrastruktur, dvs. kabler fra hver enkelt vindturbin til en felles transformator for vindkraftverket, nødvendige elektriske anlegg for nettilknytning, interne veier og atkomstvei, massetak/deponier, mellomagringsplasser av turbinkomponenter mv. omfattes også av utredningsprogrammet.

Etter NVEs vurdering vil en konsekvensutredning som gjennomføres etter det fastsatte utredningsprogrammet gi et godt grunnlag for å kunne vurdere om det meldte vindkraftverket bør etableres eller ikke.

Nedenfor følger NVEs kommentarer til høringsuttalelsene. Høringsuttalelser er kommentert der NVE mener det er behov for avklaringer og/eller presiseringer. Herunder kommenteres eventuelle krav fra høringsinstanser som ikke er tatt med i utredningsprogrammet. I de tilfeller der NVE mener at innspill fra høringsinstansene er dekket av kravene i utredningsprogrammet, er innspillene ikke gjengitt eller kommentert.

3.1 Tiltakets beskrivelse

3.1.1 *Beskrivelse og begrunnelse for tiltaket*

Det har kommet inn argumenter om at vindkraft er ulønnsom, at både Tromsø kommune og Norge har overskudd på energi, at Norge er på god vei med å oppfylle fornybarmålene, at det ikke finnes noen dokumentasjon på at norsk vindkraft erstatter fossil energi, og at det ikke er verdt å ødelegge inngrepsfrie naturområder (INON) med utbygging av et arealkrevende vindkraftverk. FNF Troms og Naturvernforbundet i Troms ber tiltakshaver konkretisere og synliggjøre når, hvor og hvordan energien fra Kroken vindkraftverk vil erstatte kullkraftverk i Europa. NVE viser til kulepunkt tre under temaet "Beskrivelse og begrunnelse for tiltaket" i utredningsprogrammet, der det står at det skal kortfattet redegjøres for hvordan vindkraftprosjektet kan vurderes som et klimatiltak.

Fylkesmannen krever en beskrivelse av de beredskapsmessige konsekvensene ved utbyggingen, og spør om tiltaket vil styrke forsyningssikkerheten til Tromsø by og Troms. NVE viser til kulepunkt fire under "Infrastruktur og nettilknytning" i utredningsprogrammet, der det står at det skal redegjøres for i hvilken grad tiltaket kan påvirke forsyningssikkerheten og den regionale kraftbalansen.

Troms fylkeskommune mener at tiltakshaver ikke har forklart hvilke andre fornybare energikilder de har tenkt å sammenligne vindkraft med. Troms fylkeskommune ønsker at disse skal være aktuelle alternativ. NVE påpeker at tiltakshaver har nevnt tidevannskraft, bølgekraft og vannkraft som eksempler i meldingen, men vi krever ikke at vindkraft skal sammenlignes med andre fornybare energikilder.

Byrådet i Tromsø kommune skriver følgende i sin vurdering: *"Byrådet finner det meget uheldig at NVE sentralt tar stilling til konsesjonsbehandling av slike anlegg uten å avvente Troms fylkeskommunes pågående arbeid med en regional plan."* NVE er forpliktet til å meddele alle meldinger om vindkraftverk et utredningsprogram. Deretter er det opp til tiltakshaver om de ønsker å gå videre med søknad og konsekvensutredninger for prosjektet. Gjennom utredningsprogrammet skal NVE sikre at alle vesentlige forhold som kan berøres av tiltaket blir tilstrekkelig belyst. På den måten vil vi og andre ha et godt kunnskapsgrunnlag til å kunne ta stilling til prosjektet på et senere tidspunkt.

3.1.2 Forholdet til andre planer

Troms fylkeskommune opplyser om at de utarbeider en regional plan, som også inkluderer regional plan for vind- og vannkraftverk. Det antas at planen for vindkraftverk blir ferdig i løpet av 2014. De anbefaler NVE å vente med konsesjonsarbeidet til et utkast av planen er ferdig. De har også vedtatt utarbeiding av regional plan for reindrift, landbruk og friluftsliv, og de holder på med å utarbeide regional strategi for fylkets reiselivsnæringer. Når godkjente regionale planer foreligger, vil disse inngå i grunnlaget for NVEs behandling av enkeltprosjekter. Konsesjonsmyndigheten må imidlertid alltid foreta en konkret vurdering i hvert tilfelle, og vektlegge andre forhold enn de som er vektlagt i regionale planer. I kulepunkt én under tema "Forholdet til andre planer" i utredningsprogrammet stilles det krav til at kommunale og/eller fylkeskommunale planer for tiltaksområdet skal omtales. NVE ber tiltakshaver merke seg arbeidet med ny regional plan, spesielt regional plan for vind- og vannkraft.

Byrådet i Tromsø kommune ber om at følgende tas med i utredningsprogrammet: *Det skal redegjøres for andre planer for vindkraft i Tromsø, herunder konsesjonsgitte, og gjøres en sammenligning mellom disse og tiltaket med hensyn til vindressurser og nettilknytning, jfr pkt 5.6 (infrastruktur og nettilknytning).* NVE har tatt dette i betraktning. Kulepunkt tre under temaet "Forholdet til andre planer" presiserer at det skal gjøres rede for andre planlagte vindkraftverk i Tromsø.

Byrådet i Tromsø kommune påpeker at det er planlagt å bygge ut boliger i Øvre Kroken, så de ønsker at dette skal tas med under temaet "andre planer". NVE anbefaler tiltakshaver å ta dette i betraktning.

Kroken alpinanlegg

Tiltakshaver har foreslått en samkjøring mellom tiltaket og utvidelse av Kroken alpinanlegg. Tromsø Idrettsråd opplyser om at de planlegger å utvikle et alpinsenter i Kroken. De skriver at det vil være lurt å undersøke om det er områder som kan samkjøres og utredes til felles nytte for tiltakshaver og idrettsplanene. De mener at man bør tenke på ny vei opp i Krokeldalen, nye heiser og løyper øverst i Krokeldalen, og driftsbygg på fjellet.

Byrådet i Tromsø kommune ber om at utvidelsen av Kroken alpinanlegg inkluderes i utredningsprogrammet, og at det skal utredes om mulige synergieffekter med det planlagte vindkraftverket og om begrensninger og forutsetninger som kraftverket og dets adkomstvei vil ha for alpinanleggets utvidelse.

FNF Troms skriver at topografi, vær-, vind- og snøforholdene i området er ustabile og dårlige, og at de derfor må utredes nøye. Troms Turlag mener at området er utsatt for slitasje, så utredningen må

vurdere i hvor stor grad aktiviteter kommer til å kunne slite på terrenget. De krever en plan for tilbakeføring av området til opprinnelig tilstand ved nedleggelse.

NVE vil ikke sette krav til at utvidelse av alpinanlegget skal inkluderes i utredningsprogrammet, fordi det ikke er klart på nåværende tidspunkt om utvidelsen av alpinanlegget skal samkjøres med utbyggingen av vindkraftverket. Dersom det blir meget sannsynlig for at det skal skje, forutsetter NVE at tiltakshaver tar det med i konsekvensutredningen.

3.1.3 *Infrastruktur og nettilknytning*

Flere skriver at virkningene av veiutbygging og nettilknytning skal utredes på linje med virkningene av vindturbinene. FNF Troms og Naturvernforbundet i Troms krever at alle temaene som skal utredes for vindkraftverket også skal utredes for tilhørende nettilknytning. NVE viser til kulepunkt to under "Prosess og metode" i utredningsprogrammet, der det står at virkningene av nettilknytningen og adkomst- og internveier skal omfattes i utredningen av temaene som er fastsatt i dette programmet.

Byrådet i Tromsø ønsker utredning av en alternativ utforming av tiltaket med større og færre turbiner og med samme energiproduksjon. NVE påpeker i utredningsprogrammet at for at vindkraftverket skal få en optimal utforming og produksjon er det viktig at det blir gitt fleksibilitet vedrørende type, antall og detaljplassering av vindturbinene og internveier, men at utredningene skal baseres på den utbyggingsløsningen som tiltakshaver mener er mest sannsynlig.

Byrådet i Tromsø, Fylkesmannen i Troms og Troms fylkeskommune mener at tiltakshaver bør utrede to alternativer for nettilknytning: én for luftspenn og én for jordkabel. NVE viser til kulepunkt fem under "Infrastruktur og nettilknytning", der det står at kraftledningstraseer for tilknytning til eksisterende nett skal beskrives og vises på kart, at tilknytningspunkt, spenningsnivå, tverrsnitt, mastetype, rydde- og byggeforbudsbelte skal beskrives, og at det skal gis en kortfattet vurdering av jordkabel som alternativ til luftledning.

FNF Troms og Naturvernforbundet i Troms krever at nettkapasiteten utredes. Byrådet i Tromsø kommune vil ha en sammenligning mellom nettilknytning for Kroken vindkraftverk og nettilknytningene for vindkraftverkene på Kvittfjell og Raudfjell i utredningsprogrammet. NVE viser til kulepunkt fire under "Infrastruktur og nettilknytning" i utredningsprogrammet, der det står at kapasitetsforholdene og eventuelle behov for tiltak i overføringsnettet skal beskrives, og at beskrivelsen skal sees i sammenheng med andre planer for kraftproduksjon i området. Etter NVEs mening er ovennevnte krav ivaretatt gjennom dette.

Statens vegvesen krever at det må utredes om veier, broer og overganger, kryss, rundkjøringer og avkjørsler vil tåle trafikken i anleggs- og driftsperioden av vindkraftverket. De vil også at det skal avklares om det er behov for utbedringer eller endringer av offentlige veier som skal brukes til anlegget. Videre ønsker de at eventuell bruk av kai og tilknytning mellom kai, offentlig vei og vei til anlegget skal utredes. Dette har blitt lagt til kulepunkt én under temaet "Infrastruktur og nettilknytning" i utredningsprogrammet.

FNF Troms, Naturvernforbundet i Troms og Troms Turlag krever en beskrivelse av tilbakeføring av området ved nedleggelse av anlegget. NVE viser til siste kulepunkt under temaet "Infrastruktur og nettilknytning" i utredningsprogrammet, der det står at det skal gis en kortfattet beskrivelse av hvordan området kan tilbakeføres etter endt konsesjonsperiode.

3.2 Prosess og metode

Flere høringsinstanser foreslår konkret metodikk som de mener bør legges til grunn for utredningene innenfor ulike fagtema. Flere ber om at Direktoratet for naturforvaltnings (DNs) håndbøker brukes i de ulike fagutredningene. Naturvernforbundet i Troms mener at metodene som brukes til å verdisette landskapet ikke er egnet for landskapet i det aktuelle området. NVE stiller flere krav til hva som bør ligge til grunn for konsekvensutredningen og hvordan utredningen kan gjennomføres. NVE gir også konkrete anbefalinger til bruk av håndbøker og veiledere. DNs håndbøker er anbefalt der det er vurdert som hensiktsmessig. I kulepunkt seks under temaet "Prosess og metode" i utredningsprogrammet heter det at det skal gjøres rede for datagrunnlag og metoder som er benyttet. I tillegg skal usikkerheten knyttet til datagrunnlaget drøftes.

Flere legger vekt på medvirkning og samarbeid. Fylkesmannen i Troms anbefaler bred medvirkning fra befolkningen, brukergrupper og interessegrupper. Troms fylkeskommune ønsker medvirkning fra lokalbefolkningen, næringsinteresser og friluftsegmentet. FNF Troms ønsker medvirkning fra natur- og friluftsansjoner. Reindriftsforvaltningen, Tromsø Slalåm og Freestyleklubb (TSFK) og Tromsø Idrettsråd ønsker dialog og samarbeid med tiltakshaver. NVE forutsetter at tiltakshaver oppretter en samrådsgruppe i forbindelse med utredningsarbeidet, bestående av representanter fra blant annet berørte grunneiere og lokale organisasjoner/interessegrupper, herunder natur- og friluftsansjoner, reinbeitedistriktet, TSFK, Tromsø Idrettsråd og representanter fra lokalt og regionalt næringsliv. Etter NVEs vurdering vil dette sikre en direkte involvering i prosessen.

Sametinget ber om at intervjuer med lokale og andre viktige personer benyttes i utredningen av kulturminner og kulturmiljø. NVE ber tiltakshaver merke seg forslaget om intervjuer, men vil ikke stille krav om dette.

For flere fagtema stilles det krav til at avbøtende tiltak blir drøftet i utredningen. NVE viser til kulepunkt to under tema "Prosess og metode" i utredningsprogrammet hvor det stilles krav til at plantilpasninger, traséjusteringer og/eller andre avbøtende tiltak skal vurderes for alle relevante tema.

Troms fylkeskommune skriver at utredningene for temaene "kulturminner og kulturmiljø", "landskap" og "friluftsliv" bør samordnes. NVE viser til kulepunkt tre i kapittel 2 "Prosess og metode" i utredningsprogrammet, som forteller at hvert enkelt utredningstema omtalt i kapittel 3 i utredningsprogrammet skal utredes separat, men at temaenes innvirkning på hverandre bør omtales der det er relevant.

3.3 Tiltakets virkninger for miljø og samfunn

3.3.1 Visuelle forhold

Flere høringsinstanser legger vekt på de visuelle virkningene av det planlagte vindkraftverket i sine uttalelser. De krever fotorealistiske visualiseringer av vindkraftverket, og flere høringsinstanser foreslår fotostandpunkter.

FNF Troms krever at veier, skjæringer og fyllinger inkluderes.

NVE vil vise til kulepunkt fire under temaet "Landskap" hvor det settes krav til at visualiseringer skal lages fra representative steder og omfatte adkomst- og internveier, oppstillingsplasser, bygg og nettilknytning (med tilhørende ryddegate) der dette vurderes som hensiktsmessig. NVE legger til grunn at fotostandpunkter velges ut etter anbefaling fra fagutreder for visualiseringer/landskap og i samråd med Tromsø kommune. Det bes i utredningsprogrammet også om at tiltakshaver vurderer de forslagene til fotostandpunkt som er innkommet i høringsuttalelsene.

Byrådet i Tromsø ønsker et nærbilde av vindkraftverket. Naturvernforbundet i Troms mener at det må vises hvordan kraftverket vil se ut for en som er i planområdet. FNF Troms og Naturvernforbundet mener at det bør inkluderes gjenstander som biler, mennesker o.l., for at det skal bli enklere å oppfatte turbinenes størrelse. NVE viser til temaet "Landskap", der det står at de visuelle virkningene skal synliggjøres fra nær avstand (opp til ca. to-tre kilometer), og vil anbefale tiltakshaver å visualisere vindkraftverket fra et fotostandpunkt innenfor planområdet. Det bes også i utredningsprogrammet om at tiltakets skala skal synliggjøres i visualiseringene fra nær avstand.

FNF Troms, Naturvernforbundet i Troms og Troms Turlag ønsker at visualiseringene skal ta høyde for lav midnattsol og blinking, mørketid og lys fra turbinene. FNF Troms og Naturvernforbundet skriver at visualiseringene må vise landskapet både med og uten snø. Naturvernforbundet vil ha bilder/visualiseringer av området både med og uten aktuelle inngrep og anlegg. Når det gjelder lysmerking, har NVE satt krav i kulepunkt fem under temaet "Landskap" om at visuelle virkninger knyttet til dette skal vurderes kort. NVE anbefaler at visualiseringer skal vise landskapet med og uten snø. NVE vil ikke kreve visualiseringer av landskapet uten vindkraftverket med tilhørende infrastruktur.

Fylkesmannen i Troms krever GIS-analyser/kart som viser visuelt territorium, visuell dominanssone, visuell influenssone og synlighetssone. Troms fylkeskommune skriver at standpunksområder for bilder/visualiseringer skal vises på kart. Troms Turlag mener at det må utarbeides et dekningskart som viser hvor i området Snarbyeidet – Tromsdalen vindturbinene vil være synlige fra. NVE viser til kulepunkt tre under temaet "Landskap", der det står at det skal utarbeides et teoretisk synlighetskart som viser vindkraftverkets synlighet inntil 20 kilometer fra planområdet.

3.3.2 Landskap

Flere ønsker en grundig analyse av landskapet i området og konsekvensene ved en eventuell utbygging av vindkraftverket. Naturvernforbundet i Troms ønsker en detaljert og grundig analyse av landskapskvaliteter av hele byfjellsområdet mellom Tromsdalstinden og Ullstinden. De ønsker også en analyse av 0-alternativet. De mener at metoden for å vurdere landskapskvaliteters verdi i Norge ikke er egnet for disse landskapstypene.

Fylkesmannen i Troms skriver at landskapet bør beskrives vha. et nasjonalt referansesystem, og foreslår at det kreves at utredningen beskriver landskapstyper i forhold til metoden til Norsk Institutt for Jord- og Skogkartlegging (NIJOS) for romlig landskapskartlegging og regioninndeling av landskapet. De ønsker at utredningsprogrammet skal ta for seg konsekvensene på regionalt og på nasjonalt nivå, i tillegg til nærmiljøet. De mener landskapsanalysen bør klargjøre eller gi grunnlag for å klargjøre klassifisering av landskapstyper som berøres i tiltaks- og influensområdet, sjeldenhet og verdien av landskapet lokalt, regionalt og nasjonalt, og landskapets sårbarhet.

Troms fylkeskommune mener at tilgjengelige veiledere og anerkjente metoder skal brukes for å beskrive, vurdere og kartlegge områdets landskap, landskapets forhold til naturgeografiske regioner, landskapets natur- og kulturhistoriske dimensjoner og geologiske kvaliteter. De skriver at forventningene som stilles i den europeiske landskapskonvensjonen bør oppfylles.

NVE viser til *Fremgangsmåte* under tema "Landskap" i utredningsprogrammet, der det presiseres at Landskapet skal beskrives i henhold til *Nasjonalt referansesystem for landskap*, og at beskrivelsen skal ha en detaljeringsgrad tilsvarende underregionnivå eller mer detaljert. NVE viser til kulepunkt én under "Vurdering av alternativer", som krever en kort beskrivelse av 0-alternativet.

Fylkesmannen i Troms skriver at analysen må gjennomføres for ulike tider på året og ved forskjellige typer vær, og utredningen skal inkludere avbøtende tiltak som vindturbiners høyde, plassering og utseende. NVE anbefaler at visualiseringene tar for seg forskjellige typer vær. NVE påpeker i utredningsprogrammet at for at vindkraftverket skal få en optimal utforming og produksjon er det viktig at det blir gitt fleksibilitet vedrørende type, antall og detaljplassering av vindturbinene og internveier, men at utredningene skal baseres på den mest sannsynlige utbyggingsløsningen. NVE påpeker at utseende på vindturbinene vil presenteres i visualiseringene.

Fylkesmannen i Troms skriver at landskapet må sees i sammenheng med immaterielle kulturverdier. FNF Troms og Naturvernforbundet i Troms mener det er viktig at konsekvensene av landskapsendringer og friluftsliv må sees i sammenheng. NVE viser til kulepunkt tre i kapittel 2 "Prosess og metode" i utredningsprogrammet, som forteller at hvert enkelt utredningstema omtalt i kapittel 3 skal utredes separat, men at temaenes innvirkning på hverandre bør omtales der det er relevant.

3.3.3 *Kulturminner og kulturmiljø*

Sametinget ber om at tiltakshaver intervjuer lokalbefolkningen. De skriver at det er viktig at utreder benytter seg av en institusjon/konsulent med nødvendig faglig og kulturell kompetanse i samisk kultur og samiske kulturminner. Utredningskravene under temaene "Landskap" og "Kulturminner og kulturmiljø" vil etter NVEs vurdering i tilstrekkelig grad beskrive tiltakets virkninger for kulturminner og kulturmiljø. Befaring skal foretas av en person med kulturminnefaglig kompetanse. I områder med samiske interesser er det Sametinget som er kulturmyndighet.

Sametinget skriver at undersøkelsesplikten i medhold av kulturminneloven § 9 bør oppfylles før konsesjonsvedtak fattes i konsesjonssaker. De mener at dersom undersøkelsene utsettes til etter et vedtak, så stiller det større krav til kvaliteten på konsekvensutredningen. Troms fylkeskommune skriver at § 9-undersøkelsene vanligvis gjennomføres før et konsesjonsvedtak hvis potensialet for funn av ukjente kulturminner vurderes som middels eller stort. Fylkeskommunen skriver videre at de kan gjøre en forundersøkelse for å vurdere omfanget av en slik undersøkelse, og vil ta kontakt med tiltakshaver med tilbud om dette i løpet av våren 2013.

Det er etter NVEs vurdering hensiktsmessig at § 9-undersøkelsene gjennomføres i tilknytning til detaljplan, noe som innebærer at dette normalt gjennomføres etter et eventuelt konsesjonsvedtak. Det vil derfor ikke bli stilt krav om § 9-undersøkelser i utredningsprogrammet.

3.3.4 *Friluftsliv*

Flere høringsinstanser skriver at planområdet er et viktig og populært bynært friluftslivsområde. De mener det er viktig at dagens bruk av planområdet og nærliggende områder beskrives, og at det gjøres en vurdering av hvordan tiltaket påvirker opplevelsesverdiene i området. Troms fylkeskommune ber også om en utredning av alternative friluftslivsområder. Flere krever at DNs håndbøker 18-2001 "Friluftsliv i konsekvensutredninger etter plan- og bygningsloven" og 25-2004 "Kartlegging og verdsetting av friluftsområder" blir brukt i utredningen.

Troms fylkeskommune skriver at viltforekomster og fiskeressurser bør beskrives og vurderes. FNF Troms skriver at planområdet og nærliggende områder brukes til jakt, så det må utredes hvordan vindkraftverket vil påvirke høstbare arter. Naturvernforbundet i Troms påpeker at området har gode forhold for ørretfiske.

Troms fylkeskommune opplyser at det har pågått en kartlegging av friluftsområder over to år. De forutsetter at denne kartleggingen vektlegges i stor grad i utredningen.

NVE viser til alle tre kulepunkter under temaet "Friluftsliv og ferdsel", der det står at det skal redegjøres for friluftslivsområder som berøres av tiltaket, vurderes hvordan tiltaket vil påvirke friluftslivet i planområdet og tilgrensende områder, og at alternative friluftsområder med tilsvarende aktivitetsmuligheter omtales. NVE forutsetter at en vurdering av virkninger for jakt og fiske skal være en del av denne utredningen. NVE anbefaler at DN's håndbøker benyttes i utredningsarbeidet. NVE viser videre til "Fremgangsmåte" under tema "Friluftsliv og ferdsel", der det står at informasjon om dagens bruk av området og alternative friluftslivsområder skal innhentes fra lokale myndigheter og aktuelle interesseorganisasjoner. NVE anbefaler tiltakshaver å vektlegge kartleggingen til Troms fylkeskommune.

Claude Rouget mener det hadde vært lurt å undersøke om tiltakshaver kan akseptere at vindturbiner står stille i enkelte perioder for å redusere konfliktnivået med turgåere. NVE mener at det er opp til tiltakshaver å avgjøre dette.

3.3.5 *Naturmangfold*

Flere mener at Kroken vindkraftverk vil medføre store naturinngrep i et bynært naturområde og at det bør hentes inn eksisterende kunnskap om naturmangfoldet og gjøres feltundersøkelser i området. NVE viser til "Fremgangsmåte" under temaene "Naturtyper og vegetasjon", "Fugl" og "Andre dyrearter" i utredningsprogrammet, der det står at vurderingene skal bygge på eksisterende dokumentasjon og kontakt med lokale og regionale myndigheter og organisasjoner/ressurspersoner, og at det skal foretas feltbefaring (j.f. kulepunkt syv i kapittel 2 "Prosess og metode").

Naturvernforbundet i Troms krever en detaljert analyse av naturmangfoldet av hele byfjellsområdet mellom Tromsdalstinden og Ullstinden. De skriver videre at forekomsten av dyr, planter og geologi må kartlegges. Disse kravene dekkes under temaene "Naturtype og vegetasjon", "Fugl" og "Annen fauna".

Fylkesmannen i Troms viser til at prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8-12 skal legges til grunn. Når en eventuell konsesjonssøknad med tilhørende konsekvensutredning foreligger, vil NVE gjøre en grundig vurdering etter naturmangfoldloven. NVE presiserer at konsekvensutredningen vil være gjenstand for ny høring. Dersom kunnskapsgrunnlaget vurderes som mangelfullt for naturmiljøet, kan NVE pålegge tilleggsutredninger.

Naturtyper og vegetasjon

Fylkesmannen i Troms ber om at alle rødlistearter i DN's liste (2010) i planområdet oppgis og meldes inn til artsdatabanken. Videre kreves det en beskrivelse av verdien av flora og vegetasjon i området og virkningene av tiltaket. Området bør plasseres i vegetasjonsgeografisk region. Forekomster av vegetasjonstyper i planområdet skal oppgis og truede/hensynskrevende natur- og vegetasjonstyper skal beskrives, rødlistede karplanter i planområdet oppgis, og avbøtende tiltak beskrives. NVE viser til alle kulepunkt én under temaet "Naturtyper og vegetasjon", der det forklares at det skal utarbeides en oversikt over verdifulle og utvalgte naturtyper, prioriterte arter og truede og nær truede arter som kan bli berørt av tiltaket, j.f. DN's håndbok nr. 13, Norsk rødliste for arter (2010) og Norsk rødliste for naturtyper (2011). NVE viser også til kulepunkt tre under samme tema, der det heter at det skal vurderes hvordan tiltaket kan påvirke naturtyper og arter, j.f. opplisting i kulepunkt én. Videre viser NVE til "Fremgangsmåte" under samme tema, der det står at eventuelle funn av verdifulle og utvalgte

naturtyper, prioriterte arter og truede og nær truede arter som kan bli vesentlig berørt av anlegget skal kartfestes/beskrives. Etter NVEs mening vil dette i tilstrekkelig grad oppfylle Fylkesmannens krav. NVE ber tiltakshaver merke seg ønsket om å legge inn nye opplysninger i artsdatabanken, men vil ikke stille direkte krav til dette.

Fugl

Fylkesmannen skriver at utredningen må beskrive hvilke fuglearter som befinner seg i planområdet og hvilke funksjoner områdene har for fuglene på ulike tider av året. De mener det bør legges stor vekt på fugler med lav reproduksjonsevne. Det bør vurderes hvordan vindkraftverket vil medføre tap av hekkeplasser og kollisjon mellom fuglene og vindturbinene.

FNF Troms og Naturvernforbundet mener at kartleggingen bør foregå over flere dager for å øke muligheten til å se fugler som det er lite sannsynlig å se enkelte dager. De skriver videre at fugler som trekker over fjellene bør undersøkes.

Etter NVEs vurdering ivaretas høringsinstansenes krav og ønsker gjennom kravene under temaet "Fugl" i utredningsprogrammet.

Fylkesmannen skriver at utredningene må gjøres av biologisk kompetente fagmiljø spesialisert innen ornitologi. NVE viser til kulepunkt tre og syv under "Prosess og metode", der det står at utredningene skal gjennomføres av kompetente fagpersoner og at det skal gjennomføres feltarbeid dersom det ikke har blitt foretatt undersøkelser av naturmiljø av nyere data. NVE anser at krav til feltbefaring er ivaretatt her.

Annen fauna

Flere mener det er viktig å kartlegge forekomsten av annen fauna i området. Fylkesmannen i Troms skriver at utredningen må beskrive hvilke dyrearter som befinner seg i planområdet og hvilke funksjoner områdene har for artene i ulike tider av året. De mener det bør legges stor vekt på arter med lav reproduksjonsevne og at det bør vurderes om vindkraftverket vil medføre tap av hekkeplasser.

Etter NVEs vurdering ivaretas høringsinstansenes krav og ønsker gjennom kravene under temaet "Andre dyrearter" i utredningsprogrammet.

Fylkesmannen i Troms mener at DN's håndbok 11-2000 "Viltkartlegging" bør brukes ved utredning av konsekvenser for viltet og verdisetting av området. NVE har skrevet i "Fremgangsmåte" under temaet "Andre dyrearter" at denne boken kan benyttes.

Fylkesmannen skriver videre at utredningene må gjøres av biologisk kompetente fagmiljø. NVE viser til kulepunkt tre og syv under "Prosess og metode", der det står at utredningene skal gjennomføres av kompetente fagpersoner og at det skal gjennomføres feltarbeid dersom det ikke har blitt foretatt undersøkelser av naturmiljø av nyere data. NVE anser at krav til feltbefaring er ivaretatt her.

Samlet belastning

Flere stiller krav om at tiltaket vurderes i sammenheng med eksisterende og planlagte arealinngrep i området og at sumeffektene skal utredes. NVE viser til punktene under "Samlet belastning, jf. naturmangfoldloven § 10" i utredningsprogrammet. NVE anser at de fremsatte krav er ivaretatt her.

Inngrepsfrie naturområder og verneområder

I flere av høringsuttalelsene legges det vekt på at plan- og influensområdet har et unikt bynært INON, og at tiltaket vil gå negativt utover naturopplevelsen. Det har blitt uttrykt ønsker om at konsekvensene

skal vurderes i en lokal, regional og nasjonal sammenheng. FNF Troms viser til nasjonale mål om å ivareta villmarksområder.

Troms fylkeskommune krever at tap av INON skal beregnes og fremstilles i tabell og på kart. FNF Troms og Naturvernforbundet i Troms skriver at det må utredes hvor mye INON som går tapt i hver kategori, effekten av dette, og hvor mye opplevelsen av urørt natur påvirkes, uavhengig av de faktiske tallene. De mener at INON beregnes utfra flat landskap, og siden Troms har mye bratt areal, bør det utredes faktiske INON-verdier. Naturvernforbundet ønsker en utredning av de følelsesmessige og sosiale forhold ved tap av natur.

NVE viser til temaet "Inngrepsfrie naturområder og verneområder", der det står at tiltakets virkninger for inngrepsfrie naturområder skal beskrives kort og at reduksjon av inngrepsfrie naturområder skal tall- og kartfestes. NVE anbefaler at tiltakshaver vurderer reduksjonen av INON opp mot gjenværende INON i regionen. NVE forutsetter også at nasjonale mål om INON er et grunnlag for utreders vurdering av virkninger for inngrepsfrie naturområder. Naturmangfold og friluftsliv i det inngrepsfrie naturområdet blir etter NVEs syn tilstrekkelig omtalt og vurdert dersom tiltakshaver oppfyller kravene under temaene "Naturmangfold" og "Friluftsliv". NVE vil ikke stille krav til utredning av sumvirkninger ved tap av INON.

3.3.6 Forurensning

Støy

Flere uttaler seg om støy og krever et støysonkart for området. Det ønskes en grundig utredning av forventet støynivå ved hytter og populære turstier. Fylkesmannen i Troms ønsker et kart som viser støyutbredelse og tabell/tekst som oppgir støynivået ved hus og hytter med støy over 45 dB. Det bes også om et kart med oversikt over populære friluftsområder som viser støyutbredelse med støy over 40 dB og støyutbredelse med støy over minst én lavere grense. Videre ønsker Fylkesmannen en beskrivelse av avbøtende tiltak og hvor mye de reduserer støy, og oversikt over all inputdata. Det foreslås en antagelse med medvind fra alle retninger og en mer realistisk situasjon. FNF Troms og Naturvernforbundet i Troms krever et støysonkart som viser utbredelsen av 40 dB. Fylkesmannen i Troms og Naturvernforbundet ønsker også en beskrivelse av virkningene ved lavfrekvent støy. Naturvernforbundet i Troms vil også at verdien av stillhet og fravær av støy skal utredes.

NVE viser til kulepunktene under temaet "Støy", der det står at det skal vurderes hvordan støy fra vindkraftverket kan påvirke helårs- og fritidsboliger og friluftsliv, og det stilles krav om at det skal utarbeides et støysonkart med medvind fra alle retninger hvor bebyggelse med beregnet støynivå over 40 dB angis på kartet. NVE viser videre til "Fremgangsmåte", der det står at det skal redegjøres for bruk av metodikk for beregning av støyutbredelse. NVE krever ikke utredning av lavfrekvent støy. NVE krever heller ikke et mer realistisk støysonkart som viser støyutbredelse med én eller flere dominerende vindretninger, men ber tiltakshaver legge merke til kommentaren om det.

Skyggekast

Byrådet i Tromsø kommune krever at det skal utredes om og hvordan skyggekast og refleksblink vil påvirke bruken av bebyggelse og friluftslivsområder. De krever videre at omfanget av påvirkningen av opplevelsesverdien utredes, herunder variasjon gjennom året og døgnet. Fylkesmannen krever at det i tillegg til skyggekast må utredes påmontert blink og refleks fra rotorbladene.

NVE viser til kulepunkt én under temaet "Skyggekast", som krever at det vurderes hvorvidt skyggekast fra turbinene kan få virkninger for bebyggelse og friluftsliv, og kulepunkt to, der det står at det skal utarbeides et kart som viser faktisk skyggebelastning for berørte helårs- og fritidsboliger, og at

tidspunkt og varighet skal oppgis. NVE viser videre til "Fremgangsmåte" under samme tema, der det står at det skal redegjøres for bruk av metodikk for beregning av skyggekast. NVE viser til kulepunkt fem under temaet "Landskap", som forteller at påmontert blink skal kort omtales. NVE vil ikke sette krav til utredning av solrefleks fra rotorbladene.

Ising og iskast

Flere ser på iskast med uro. Fylkesmannen i Troms krever at iskast og forslag til mulige reduserende tiltak utredes. Troms Turlag skriver at det er viktig å kartlegge hvor stort område det vil være fare for iskast. FNF Troms og Naturvernforbundet i Troms mener det er viktig å undersøke risikoen for å bli truffet ved iskast og hvordan man vil føle seg utestengt når man møter et skilt som advarer mot iskast. NVE viser til kulepunkt fire under temaet "Annen forurensning", der det står at sannsynligheten for ising og risiko for iskast skal vurderes. Videre står det at dersom ising vurderes som sannsynlig, skal aktuelle tiltak som kan redusere ising beskrives og kostnadene ved avisingsystemer og sikkerhetstiltak oppgis. Det forutsettes at tiltakshaver vurderer virkningene av iskast.

Drikkevann

Naturvernforbundet i Troms skriver at det i utredningene bør undersøkes om det vil være fare for tilsig og forurensning av drikkevannsforsyning. NVE viser til temaet "Drikkevann" i utredningsprogrammet. Etter NVEs mening, vil dette gi et tilstrekkelig grunnlag.

3.3.7 Nærings- og samfunnsinteresser

Verdiskaping

Troms fylkeskommune ønsker økt utbygging av fornybar energi av hensyn til lokal og regional verdiskaping. De anbefaler NVE å vente med å behandle en eventuell konsesjonssøknad til det har blitt utarbeidet et utkast til regional plan for vind- og småkraftverk, slik at vindkraftverket kan sees i regional og samfunnsmessig helhet. NVE viser til "Fremgangsmåte" under temaet "Verdiskaping", der det står at lokale/regionale myndigheter og lokalt/regionalt næringsliv skal kontaktes for innsamling av relevant informasjon.

FNF Troms og Naturvernforbundet i Troms mener at utredningene bør inkludere negative aspekter ved verdiskaping, bl.a. dårligere naturopplevelser, mindre turisme og forurensning av drikkevann. Videre skriver de at de ønsker en vurdering av alternative verdier ved ikke å bygge ut kraftverket (0-alternativet). Etter NVEs vurdering er det stor usikkerhet knyttet til tallfesting av økonomiske tap som følge av vindkraftutbygging. Derfor mener NVE at det ikke er beslutningsrelevant å be om utredninger knyttet til dette. Utredningskrav knyttet til reiseliv og turisme er ivaretatt i utredningsprogrammet. Når det gjelder 0-alternativet, viser NVE til kulepunkt én under temaet "Vurdering av alternativer", der det står at på bakgrunn av tilgjengelig kunnskap skal det gis en kort beskrivelse av forventet utvikling i planområdet og tilgrensende områder dersom vindkraftverket ikke realiseres (0-alternativet).

FNF Troms krever at tiltakshaver må regne ut eiendomsskatten etter ti og etter 20 år. NVE forutsetter at en vurdering av størrelse på eiendomsskatt er en del av utredningen om økonomiske virkninger for kommunen.

Reiseliv og turisme

Det er flere som skriver at tiltaket vil påvirke reiseliv og turisme negativt. FNF Troms og Naturvernforbundet i Troms mener at tap av urørt natur vil føre til at færre turister kommer. Troms

fylkeskommune krever en beskrivelse av reiseliv og turisme i området og en vurdering av områdets nåværende verdi, fremtidig bruk og egnethet for utvikling. Troms fylkeskommune, FNF Troms og Naturvernforbundet i Troms skriver at virkningene av tiltaket for reiseliv og turisme må utredes. Troms fylkeskommune opplyser om at de holder på med å utarbeide regional strategi for fylkets reiselivsnæringer. NVE mener at utredningskrav knyttet til reiseliv og turisme er ivaretatt i utredningsprogrammet.

Reindrift

Reindriftsforvaltningen Troms krever at det i utredningsprogrammet for Kroken vindkraftverk settes vilkår om at tiltakshaver må utføre en helhetlig konsekvensutredning for Mauken/Tromsdalen reinbeitedistrikt som vurderer de samlede effektene av planer og tiltak innenfor distriktet.

Reindriftsforvaltningen mener at følgende momenter må være i utredningsprogrammet:

- *Det må gis en grundig beskrivelse av reindriftens bruk av området i dag og av potensiell bruk av området.*
- *Konsekvensutredningen må inneholde en beskrivelse av 0-alternativet.*
- *Alle inngrep og aktiviteter som følge av anlegget må inngå i konsekvensutredningen, inkludert kraftlinjer og veiframføring.*
- *Det må utredes både direkte og indirekte konsekvenser av tiltaket både for anleggsfasen og driftsfasen. Dette gjelder både beite- og driftsmessige konsekvenser, samt økonomiske, kulturelle og sosiale konsekvenser for berørte reindriftsutøvere.*
- *Det må beskrives mulige avbøtende tiltak for både driftsfasen og anleggsfasen.*
- *Behovet for miljøoppfølgingsprogram som kartlegger de faktiske virkningene i etterkant av en eventuell utbygging må vurderes.*
- *Vurdere reindriftens mulighet for bruk av helikopter til samling og flytting av rein innenfor vindkraftverket. Etter det Reindriftsforvaltningen kjenner til er det ikke tillatt med lavtflyging med helikopter innenfor vindkraftverk.*
- *Vurdere sannsynligheten for økt konflikt med rein på innmark.*

NVE har lagt inn krav i utredningsprogrammet om at vurderingen av samlede virkninger skal omfatte andre vindkraftverk og andre planer med vesentlige virkninger for reindriften. Når de gjelder behovet for miljøoppfølgingsprogram som kartlegger de faktiske virkningene i etterkant av en eventuell utbygging, vil NVE komme tilbake til dette i en vurdering av en eventuell konsesjonssøknad.

NVE har vært i kontakt med Luftfartstilsynet for å avklare om det er fastsatt restriksjoner knyttet til helikoptertrafikk i områder det er bygd vindkraftverk. I e-post av 3.2.2014 skriver Operativ helikopterseksjon i Luftfartstilsynet at det ikke er nedlagt flygeforbud i vindkraftområder. De peker på at vindturbiner vil være luftfartshindre som kan øke risikoen for kollisjon og at det må tas behørig hensyn ved flyging i slike områder. NVE legger videre til grunn at vindturbiner og kraftledninger innrapporteres i hinderdatabasen og merkes i tråd med gjeldende regelverk.

Reindriftsforvaltningen og Sametinget understreker viktigheten av samarbeid og mener at utreder bør ha god reindriftsfaglig kompetanse. NVE viser til "Fremgangsmåte" under temaet "Reindrift" i utredningsprogrammet, der det står at utredningen skal gjøres på bakgrunn av eksisterende informasjon, eventuelt supplert med befaringer, og at reinbeitedistriktet/sidaer, reindriftsforvaltningen og Sametinget skal kontaktes. NVE viser også til kulepunkt tre under "Prosess og metode", der det heter at NVE krever at utredningene gjennomføres av kompetente fagmiljøer.

Reindriftsforvaltningen nevner at andre vindkraftverk er utbygd eller planlagt i nærheten og at man vet lite om hvordan vindkraftverk påvirker reindrift i området. Derfor mener de at tiltakshaver bør vente med utbyggingen av vindkraftverk til man ser hvordan de allerede utbygde og planlagte vindkraftverkene påvirker reindriften i området. NVE vil ikke kreve at tiltakshaver undersøker hvordan andre vindkraftverk påvirker reindriften. NVE viser til temaet "Reindrift" i utredningsprogrammet. Etter NVEs mening, vil dette gi et tilstrekkelig grunnlag.

Luftfart og kommunikasjonssystemer

Forsvarsbygg skriver at prosjektet ikke kommer i direkte konflikt med Forsvarets installasjoner eller virksomhet. De skriver videre at Avinors radar for Tromsø lufthavn gir signaler til Luftforsvaret, slik at Forsvaret kan bli indirekte berørt dersom tiltaket påvirker denne radaren, men at det er Avinor som skal ta opp disse eventuelle problemene. NVE forutsetter at tiltakshaver tar kontakt med Avinor angående dette.

3.3.8 Annet

Norges Miljøvernforbund (NMF) krever at dersom NVE tillater utbyggingen og innvilger konsesjon til Kroken vindkraftverk, må det kreves en kontinuerlig bankgaranti til å utføre nedlegging, riving og gjenoppretting av området ved en eventuell nedleggelse. De skriver at dette også må kreves av eventuelle kjøpere av vindkraftverket.

4 Klima- og miljødepartementets merknader til NVEs utkast til utredningsprogram

NVE har i brev av 28.4.2014 forelagt utkast til utredningsprogram for Klima- og miljødepartementet (KLD) i henhold til forskrift om konsekvensutredninger av 26.6.2009 § 8. KLD har i brev av 13.5.2014 gitt innspill til forelagt utredningsprogram.

De skriver at etableringen av vindkraftverket vil medføre omfattende inngrep i et bynært natur- og friluftsområde. De skriver videre at Tromsø kommune varsler innsigelse til planene jf. energiloven § 2-1. KLD legger til grunn at det skal legges stor vekt på dette i den videre behandlingen av saken.

KLD skriver at det ikke foreligger noen fylkesdelplan/regional plan for vindkraft i Troms fylke, og at dette setter større krav til vurderinger av konsekvenser i enkeltsakene. De understreker at NVE ved konsesjonsbehandling bør se vindkraftverket i sammenheng med andre meldte og konsesjonsgitte vindkraftverk i regionen.

4.1 Kommentarer til Klima- og miljødepartementets merknader

NVE tar KLDs kommentarer til etterretning, og kan ikke se at det fordrer endringer i programmet.

5 Tematiske konfliktvurderinger

5.1 Generelt om tematiske konfliktvurderinger

Tematiske konfliktvurderinger ble behandlet i Stortingsmelding nr. 11 (2004-2005) Sametingets virksomhet i 2003. Følgende temaer inngår i konfliktvurderingene: naturmiljø, kulturmiljø og landskap (Miljødirektoratet og Riksantikvaren), reindrift – (Reindriftsforvaltningen) og forsvarets interesser (Forsvarsbygg).

Prosjektene kategoriseres etter følgende generelle karakterskala:

- Kategori A: Ingen konflikt
- Kategori B: Mindre konflikt
- Kategori C: Middels konflikt, men mulig å redusere konflikt ved avbøtende tiltak som for eksempel mindre justeringer av parken som flytting/fjerning av et mindre antall vindturbiner. Eventuelt et område med stor verdi men stor usikkerhet om konfliktgrad, men hvor sektormyndighet tror konfliktgraden vil være stor ("føre var").
- Kategori D: Stor konflikt, men mulig å redusere konflikt ved avbøtende tiltak som for eksempel omfattende justeringer av parken som flytting/fjerning av et større antall vindturbiner.
- Kategori E: Svært stor konflikt. Avbøtende tiltak vil ikke kunne redusere konflikt.

5.2 Tematisk konfliktvurdering av tiltaket

Forsvarsbygg har i brev av 28.1.2013 gitt prosjektet **kategori A**. De skriver følgende: *"Konklusjonen etter den interne gjennomgangen er at prosjektet ikke kommer i konflikt med Forsvarets installasjoner eller virksomhet. Tiltaket gis derfor kategori A i definert problemhierarki."*

Prosjekt	Kommune	Kategori
Kroken vindkraftverk	Tromsø kommune	A

Miljødirektoratet og **Riksantikvaren** har ikke oversendt NVE tematisk konfliktvurdering for prosjektet.

6 Innkomne merknader

Det har kommet inn 18 merknader til meldingen med forslag til utredningsprogram for vindkraftverket.

6.1 Lokale myndigheter

Kroken og omegn bydelsråd (KOOB) skriver sine merknader til Kroken vindkraftverk i brev av 27.1.2013. De nevner at kraftverket er landets første som er så nært en by og vil ligge i et område med mange boliger, et alpinanlegg og et turområde. De skriver at veiutbygging vil skjemme området, skjæringer, erosjon og overflatevann, støy vil påvirke beboere og turgåere, og det kan være fare for ulykker (f.eks. at et rotorblad løsner seg). KOOB lurer på hvor vindkraftverket vil være synlig fra.

Byrådet i Tromsø kommune skriver i brev av 25.2.2013 at de ikke ønsker etablering av Kroken vindkraftverk og varsler innsigelse til vindkraftverket, jfr. energiloven § 2-1. De skriver at utbyggingen vil medføre store inngrep i og en fundamental endring av opplevelsesverdier i et bynært og veldig viktig natur- og friluftsområde i Tromsø. De skriver videre at dersom utredningen vil fortsette, ber de om at følgende tas med:

1. Tromsø kommune ber NVE om at behandling av søknad om konsesjon avventes inntil forslag til fylkesdelplan for vindkraft i Troms foreligger.

2. *En alternativ utforming av tiltaket, med større og færre turbiner enn det som er skissert og med samme energiproduksjon, utredes på linje med det skisserte hovedalternativet. Det presiseres at også tilførselsveg er en del av tiltaket, og virkning på landskapsbilde, terreng, nærmiljø, naturtyper og friluftsliv må utredes på linje med konsekvenser av turbinene.*
3. *Tromsø kommune ber om at pkt. 5.4 (andre planer) 3. avsnitt gis følgende ordlyd: Det skal redegjøres for andre planer for vindkraft i Tromsø, herunder konsesjonsgitte, og gjøres en sammenligning mellom disse og tiltaket med hensyn til vindressurser og nettilknytning, jfr pkt 5.6 (infrastruktur og nettilknytning).*
4. *Tromsø kommune ber om at pkt 5.17 (skyggekast) gis følgende ordlyd: Det skal utredes om og hvordan skyggekast og refleksblink vil påvirke bruken av bebyggelse og områder for friluftsliv. Omfang av påvirkningen av opplevelsesverdien utredes, herunder variasjon gjennom året og døgnet.*

De ber om at utvidelsen av Kroken alpinanlegg inkluderes i utredningsprogrammet, og at det skal utredes om mulige synergieffekter med det planlagte vindkraftverket og om begrensninger og forutsetninger som kraftverket og adkomstveien vil ha for utvidelse av alpinanlegget.

Videre skriver de at de ønsker å vite om nettilknytningen vil være via luftlinje eller nedgravd kabel, og at utredning av alternative tilknytningsløsning må utredes. De mener at nettilknytningen for Kroken vindkraftverk er mer rasjonell enn for vindkraftverkene Kvittfjell og Raudfjell.

Byrådet påpeker at det er planlagt å bygge ut boliger i Øvre Kroken, så de ønsker at dette skal tas med under temaet "Andre planer".

Når det gjelder fotorealistiske visualiseringer, ønsker de illustrasjoner fra Tromsdalstinden i tillegg til de områdene som ble vist på åpne møter (Fjellheisen, Skarvassbu, Tønsvikdalen, Sørjeteen og Skihytta). De er også interesserte i visualiseringer fra alpinbakken, oppover Krokeldalen, oppover Tønsvikdalen og et nærbilde. De forutsetter at arbeidet utføres i tråd med NVEs veileder 5/2007.

6.2 Regionale myndigheter

Mauken/Tromsdalen Reinbeitedistrikt skriver i brev av 30.1.2013 at de henstiller på det sterkeste at det ikke gis tillatelse til utbygging av Kroken vindkraftverk.

De mener at flyttveier for rein må stenges som følge av utbyggingen av vindkraftverket og tilhørende veitraseer. Rein vil bli skremt av vindturbinene, slik at det blir umulig å flytte reinflokken. De viser til reindriftsloven § 22 om at "reindriftens flytteveger ikke skal stenges", skriver at tiltaket vil være et brudd på reindriftslovens vern av flyttveier, og opplyser om at det vil være vanskelig å åpne ny alternativ flyttvei.

Reinbeitedistriktet skriver at planområdet er viktig for kalvmerking om sommeren. Tønsvikdalen fungerer som en barriere for å skille mellom flokkene som har og ikke har vært i merkegjerdet ved Hestekovatnet. De mener det vil bli vanskelig å samle hele reinflokken, som er på sommerbeite i Stuoranjarga, til kalvmerkingen, fordi vindkraftverket kommer til å virke skremmende.

De skriver videre at området kommer til å miste sin verdi som beite- og luftingsområde, fordi vindturbinene kommer til å oppleves som et fysisk hinder. De forteller at luftingsområder er fjellområder som rein bruker for å unngå insektplager og få tilgang på snøskavler.

Når det gjelder utvidelse av Kroken alpinanlegg, mener Reinbeitedistriktet at slike ytterligere inngrep i naturen vil medføre at området mister sin verdi som lavtlandsbeite. De forteller at området er viktig for rein både tidlig vår og i førjulsvinteren.

De skriver at reindriften må verne om de gjenværende uutbygde områdene som beiteområde for rein. De mener at en utbygging av vindkraftverket vil få så store konsekvenser at det kan stilles spørsmål om tiltaket vil være et brudd med FNs konvensjon om politiske rettigheter artikkel 27, som verner den enkelte reineiers materielle grunnlag for sin næringsutøvelse. De skriver at reindriften som en urfolksnæring og dens spesielle leveveier knyttet nært opp til bruk av land og naturressurser er vernet av konvensjonen.

Fylkesmannen i Troms skriver sine merknader til Kroken vindkraftverk i brev av 31.1.2013. Det vises til naturmangfoldloven og kravet loven stiller til at prinsippene i lovens §§ 8-12 skal legges til grunn. De stiller strenge krav til at konsekvensutredningen fremlegger et kunnskapsgrunnlag som er godt nok til å fatte en beslutning. De mener vurderingene bør bygges på en bred medvirkning fra den berørte befolkningen, og at føre-varprinsippet skal legges til grunn dersom kunnskapsgrunnlaget om utbygging ikke er tilskrekkelig. De skriver videre at landskapskonvensjonen stiller krav til bred medvirkning fra brukergrupper, interessegrupper og befolkningen. De mener at ved utredningen bør vindkraftverket vurderes i sammenheng med eksisterende og planlagte vindkraftverk i regionen, det bør hentes inn erfaringer fra andre bynære vindkraftverk i og utenfor Norge, og det bynære naturområdets verdi må kartlegges og konsekvensutredes. De ber om at alle rødlistearter oppgis etter DNS liste (2010) og meldes inn til artsdatabanken.

De mener det kan være hensiktsmessig å utarbeide en reguleringsplan, og at dette bør avklares senest ved høring av utredningsprogrammet.

De mener at landskapet bør beskrives ved bruk av et nasjonalt referansesystem, og foreslår at det stilles krav om at det i utredningen gis en beskrivelse av landskapstyper i forhold til metoden til NIJOS for romlig landskapskartlegging og regioninndeling av landskapet. De krever at det presenteres GIS-analyser/kart som viser visuelt territorium, visuell dominanssone, visuell influenssone og synlighetssone. De mener at det i utredningsprogrammet bes om utredning av konsekvensene i et ”størst mulig” område (regional og nasjonalt), ikke bare nærmiljøet. De ber om at utredningene sjekker opplysninger i eksisterende analyser. De skriver videre at landskapsanalysen bør klargjøre eller gi grunnlag for å klargjøre følgende:

- Klassifisering av landskapstype som berøres av tiltaket i tiltaks- og influensområdet.
- Sjeldenhet av landskapet lokalt, regionalt og nasjonalt. Landskapet bør verdisettes.
- Visuell og skriftlig analyser av landskapskvaliteter.
- Sårbarhet av landskapet.
- Konsekvenser av utbyggingen mht opplevelsen av verneverdier, landskapet, stedsidentiteten og størrelsen på synlighets- og influensområde. De ønsker fotorealistiske visualiseringer og digitale fremstillinger fra sentrale betraktningsområder.

I tillegg til betraktingspunkter nevnt i meldingen, ønsker de visualiseringer fra Tromsdalstind, fjellene nord for vindkraftverket, fjell og daler øst for vindkraftverket og noen steder fra Kvaløya (boliger og populære friluftsområder). De skriver at landskapsanalysen må gjennomføres for ulike tider på året og ved forskjellig typer vær. De mener at landskapet må sees i sammenheng med immaterielle kulturverdier. De skriver at utredningen også skal inkludere avbøtende tiltak som vindturbiners høyde, plassering og utseende.

Fylkesmannen skriver at internveier til vindturbinene må være stengt for all trafikk som ikke er nødvendig for drift av vindkraftverket, og at det bør settes slike vilkår i en tillatelse etter energiloven og i en reguleringsplan (evt. en dispensasjon fra reguleringsplikten). De skriver videre at konsekvenser av nettilknytning via og kabel og lufttrekk skal utredes.

Når det gjelder friluftsliv, mener de at virkningene for alle aktuelle friluftaktiviteter skal vurderes, spesielt langs merket sti/løyper fra Snarbyeidet og Tønsvikdalen til Tromsdalen, toppturner til Tromsdalstind og i nærområdet til Kroken. De skriver at alternative tekniske løsninger, alternativ utforming og tilpasninger må utredes, at mulige avbøtende tiltak beskrives og vurderes, og at DNs håndbok 18-2001 "Friluftsliv i konsekvensutredninger etter plan- og bygningsloven" skal brukes.

De skriver at verdien av flora og vegetasjon i området og virkningene av tiltaket må beskrives. Området bør plasseres i landskapsregion (ut fra kulturlandskapshensyn) og i vegetasjonsgeografisk region. Vegetasjonstypers forekomst skal oppgis og truede/hensynskrevende natur- og vegetasjonstyper skal beskrives, rødlistede karplanter (og evt. mose, lav og sopp) oppgis, og avbøtende tiltak skal oppgis.

De skriver at utredningen må beskrive hvilke fugle- og dyrearter som befinner seg i planområdet og hvilke funksjoner områdene har for artene i ulike tider av året. De mener det bør legges stor vekt på arter med lav reproduksjonsevne. Det bør vurderes hvordan vindkraftverket vil medføre tap av hekkeplasser og kollisjon mellom fugler og vindturbinene. De mener at DNs håndbok 11-2000 "Viltkartlegging" bør brukes ved utredning av konsekvenser for viltet og verdisetting av området. De skriver at utredningene må gjøres av biologisk kompetente fagmiljø spesialisert innen ornitologi.

De hevder at teksten i pkt 5.17 i tiltakshavers melding ikke er korrekt, at det i tillegg til skyggekast må utredes påmontert blink, solrefleks fra rotorbladene og iskast, og at det må foreslås mulige reduserende tiltak.

Når det gjelder støy, mener de at utredningen bør utarbeide et kart som viser støyutbredelse og tabell/tekst som oppgir antall og støynivået til hus og hytter med støy over 45 dB. De vil ha en beskrivelse av avbøtende tiltak og hvor mye de reduserer støy. De ønsker en oversikt over all inputdata (bl.a. turbiners plassering, lydnivå, turbintype, vindstyrke, støynivå og driftstimer per år). De anbefaler bruk av en worst case-scenario med medvind fra alle retninger og et realistisk scenario med én eller flere dominerende vindretninger. Når det gjelder friluftsliv- og naturområder, ønsker de et kart (med oversikt over populære arealer og traseer for friluftsliv) som viser områder med støy over 40 dB og områder med støy over en eller flere lavere grenser. De viser til veileder til støyretningslinjen pkt. 3.6, og skriver at det må vises til hvordan tiltakshaver har kommet frem til de lavere støygrensene. Alternative beregninger med andre inputverdier må brukes hvis beregnet støynivå for bebyggelse eller friluftsområder er for høyt. De ønsker også en beskrivelse av lavfrekvent støy for bebyggelsene.

Fylkesmannen skriver at de beredskapsmessige konsekvensene av utbygging må beskrives. De spør om det vil øke robustheten til forsyningssikkerheten til Tromsø by og Troms.

Troms fylkeskommune skriver kommentarer til meldingen og innspill til det foreslåtte utredningsprogrammet i brev av 21.2.2013. De mener at meldingen ikke begrunner hvor eller hvordan vindkraftverket vil bidra med økt andel fornybar energibruk, hvordan det vil erstatte fossil energi og være et reelt klimatilak, regionens utfordring mht forsyningssikkerhet, eller hvordan det vil møte aktuelle utfordringer. De skriver at det er utbyggingspress i Troms, og at de utarbeider regional plan for vindkraft og småkraft. De viser til MDs temaveileder "Energitiltak og plan- og bygningsloven" og understreker at det er viktig å foreta regionale vurderinger og prioriteringer for å bidra til den mest egnede lokalisering av vindkraftverk.

De skriver at utredningsprogrammet skal klargjøre virkningene av vindkraftverket både for anleggs- og driftsfasen. De mener at utredningene for "kulturminner og kulturmiljø", "landskap" og "friluftsliv" bør samordnes. De skriver at avbøtende tiltak og forslag til justeringer av utbyggingen i forhold til negative konsekvenser for kulturminner og kulturmiljøer, friluftsliv, reiselivet og

landskapsopplevelsen bør vurderes. De poengterer at avbøtende tiltak ikke kan erstatte tap av unike INON-verdier. De skriver at det er veldig viktig med bred og reell involvering av lokalbefolkningen, næringsinteresser og friluftssegmentet i utredningen av friluftsliv og landskap.

De skriver at kulturhistorien innenfor kraftverkets influensområde skal beskrives, verdien av kulturminner og kulturmiljøer og deres konsekvenser skal vurderes, og potensialet for funn av ukjente legalfredede kulturminner skal vurderes. Tidspunkt for undersøkelser iht. kulturminneloven § 9 skal vurderes på bakgrunn av vurderingene i konsekvensutredningen. Undersøkelsene gjennomføres vanligvis før et konsesjonsvedtak hvis potensialet for funn av nye kulturminner vurderes som middels eller stort. Troms fylkeskommune kan gjøre en forundersøkelse for å vurdere omfanget av en slik undersøkelse, og vil ta kontakt med tiltakshaver med tilbud om dette i løpet av våren 2013.

Når det gjelder friluftsliv, skriver de at utredningen skal beskrive naturkvaliteter, kulturkvaliteter, landskapskvaliteter, visuelle kvaliteter og annet som kan påvirke naturopplevelsen i influensområdet. Friluftslivet vurderes ut fra tilgjengelighet og mulige aktiviteter. De mener at dagens bruk som friluftsliv- og rekreasjonsområde, også knyttet til viltforekomster og fiskeressurser, skal beskrives og vurderes. De mener at konsekvenser for friluftslivet ved en eventuell utbygging skal vurderes, hvordan tiltaket endrer bruken av området og hvem som blir berørt. De skriver at et støysonekart skal vurderes, og at alternative friluftsområder skal beskrives. De mener at utredningen skal følge DN-håndbok 25-2004 "Kartlegging og verdsetting av friluftsområder" og DN-håndbok 18-2001 "Friluftsliv i konsekvensutredning etter plan- og bygningsloven". De forteller at det har pågått en kartlegging av friluftsområder over to år, og at de forutsetter at denne kartleggingen vektlegges i stor grad i utredningen.

Når det gjelder reiseliv, skriver de at tiltakshaver skal beskrive og kartfeste natur- og kulturattraksjoner i influensområdet, beskrive reiseliv og turisme i området, og vurdere områdets verdi ut fra dagens bruk, fremtidig bruk og egnethet for utvikling. Utbyggingens konsekvenser for reiselivet skal utredes. Informasjon kan hentes fra NHO Reiseliv, Innovasjon Norge, Troms fylkeskommune og lokale og regionale reiselivsaktører.

Når det gjelder utredning av landskap og INON, mener de at landskapet, forholdet til naturgeografiske regioner, landskapets natur- og kulturhistoriske dimensjoner, og geologiske kvaliteter skal beskrives, vurderes og kartlegges etter veiledere og anerkjente metoder. De viser til NIJOS' klassifiseringssystem for landskap og DN og Riksantikvarens "Landskapsanalyse, fremgangsmåte for vurdering av landskapskarakter og landskapsverdi". De skriver at forventningene som stilles i den europeiske landskapskonvensjonen skal oppfylles. Konsekvensene av tiltaket på landskapet og landskapsopplevelsen skal beskrives og vurderes. Tap av INON skal beregnes og fremstilles i tabell og på kart, og konsekvensene skal vurderes i en lokal, regional og nasjonal sammenheng. De skriver at bilder og visualiseringer skal brukes i utredningen av landskapseffektene av tiltaket, og vise områdene på kart. De påpeker at vindkraftverket medfører tap av INON og reduserer opplevelseskvaliteten av området. De mener at NVE bør legge stor vekt på dette. De skriver videre at tiltakshaver bør utrede to alternativer mht nettilknytning: én for luftspenn og én for jordkabel. Det bør også utredes flere alternativer når det gjelder antall og størrelse på vindturbiner.

Troms fylkeskommune skriver at utredningsprogrammet skal avklare forholdet til andre planer. De forteller at de har vedtatt regional planstrategi, som inneholder bl.a. utarbeiding av regional plan for vindkraftverk. De satser på å bli ferdige i løpet av 2014. De har også vedtatt utarbeiding av regional plan for reindrift, landbruk og friluftsliv. De holder på med å utarbeide regional strategi for fylkets reiselivsnæringer.

Når det gjelder klimatiltak, mener de at tiltakshaver ikke har forklart hvilke andre fornybare energikilder de har tenkt å sammenligne vindkraft med. Troms fylkeskommune ønsker at disse skal være aktuelle alternativer.

De påpeker at det i Fylkesrådets tiltredelseserklæring ønskes økt utbygging av fornybar energi, både som klimatiltak og av hensyn til lokal og regional verdiskaping. De har vedtatt regional planstrategi, som også inkluderer utarbeiding av regional plan for vindkraftverk. Formålet er å avklare nærmere rammer for økt energiproduksjon i regionen for å gi forutsigbarhet. Målet er bedre kartlegging av potensial for økt verdiskapning basert på energiresursene og alternativ verdi for naturressursene som påvirkes av energiutbygginger. De anbefaler NVE å vente med å behandle en eventuell konsesjonssøknad inntil det foreligger konkret forslag til endelig regional plan for vind og småkraftverk. Da vil Kroken vindkraftverk kunne sees i en regional og samfunnsmessig helhet.

6.3 Sentrale myndigheter

Forsvarsbygg skriver i brev av 28.1.2013 at prosjektet ikke kommer i konflikt med Forsvarets installasjoner eller virksomhet. Tiltaket er vurdert til kategori A. De skriver videre at Avinors radar for Tromsø lufthavn gir signaler til Luftforsvaret, slik at Forsvaret kan bli indirekte berørt dersom tiltaket påvirker denne radaren, men at det er Avinor som skal ta opp disse eventuelle problemene.

Reindriftsforvaltningen Troms skriver i brev av 29.1.2013 at planområdet er i reindriftens arealbrukskart avsatt til oppsamlingsplass, høst- og sommerbeite. De skriver også at planområdet ligger tett inn til vårbeiteområder og kalvingsområder. De påpeker at distriktet har både flyttvei og trekkvei i og rundt planområdet, at flyttveier er sterkt vernet gjennom reindriftsloven § 22, og at det ikke er lov å stenge disse flyttveiene.

Reindriftsforvaltningen mener at utredningsprogrammet skal inkludere et vilkår om at tiltakshaver må utføre en helhetlig konsekvensutredning for Mauken/Tromsdalen reinbeitedistrikt som vurderer de samlede effektene av planer og tiltak i distriktet. Tiltaket må altså sees i sammenheng med andre eksisterende og planlagte arealinngrep i området.

Reindriftsforvaltningen mener at følgende må være i utredningsprogrammet:

- *Det må gis en grundig beskrivelse av reindriftens bruk av området i dag og av potensiell bruk av området.*
- *Konsekvensutredningen må inneholde en beskrivelse av 0-alternativet.*
- *Alle inngrep og aktiviteter som følge av anlegget må inngå i konsekvensutredningen, inkludert kraftlinjer og veiframføring.*
- *Det må utredes både direkte og indirekte konsekvenser av tiltaket både for anleggsfasen og driftsfasen. Dette gjelder både beite- og driftsmessige konsekvenser, samt økonomiske, kulturelle og sosiale konsekvenser for berørte reindriftsutøvere.*
- *Det må beskrives mulige avbøtende tiltak for både driftsfasen og anleggsfasen.*
- *Behovet for miljøoppfølgingsprogram som kartlegger de faktiske virkningene i etterkant av en eventuell utbygging må vurderes.*
- *Vurdere reindriftens mulighet for bruk av helikopter til samling og flytting av rein innenfor vindkraftverket. Etter det Reindriftsforvaltningen kjenner til er det ikke tillatt med lavtflyging med helikopter innenfor vindkraftverk.*
- *Vurdere sannsynligheten for økt konflikt med rein på innmark.*

De understreker betydningen av et godt samarbeid med tiltakshaver, og at utreder bør ha god reindriftsfaglig kompetanse og innhente informasjon fra fagmiljøer for å få en god vurdering av konsekvensene for reindriften. De nevner at andre vindkraftverk er utbygd eller planlagt i nærheten og at det ikke foreligger mye kunnskaper om hvordan vindkraftverk påvirker reindrift i området. Derfor mener de at tiltakshaver bør vente med utbyggingen av Kroken vindkraftverk til man ser hvordan de allerede utbygde og planlagte vindkraftverkene påvirker reindriften i området. Søknader bør sees i sammenheng med ”regional plan for vind- og vannkraftverk”.

Reindriftsforvaltningen mener at Kroken vindkraftverk vil komme i sterk konflikt med reindriftsinteressene i Mauken/Tromsdalen reinbeitedistrikt, bl.a. ved direkte arealbeslag, forstyrrelser og økt aktivitet i området, unnvikelse, endret beitemønster og trekk. De nevner at endringer i trekkveier og flyttveier vil føre til endring av driftsmønster og merarbeid for distriktet. Det er usikkert om hvordan eksisterende planer, f.eks. Tønsnes havn, vil påvirke driften og produksjonen i reinbeitedistriktet. Derfor må det vises varsomhet med å slippe inn nye tiltak i området.

De konkluderer med at områdestyret for reindrift i Troms reinbeiteområde har innsigelsesmyndighet i energisaker (plan og bygningsloven § 5-4 til 5-6, jfr. energiloven § 2-1). En eventuell konsesjonssøknad for Kroken vindkraftverk vil bli lagt frem for områdestyret med mulig forslag om innsigelse.

Sametinget skriver i brev av 31.1.2013 at det i forslaget til utredningsprogrammet er tatt høyde for at vindkraftverkets virkninger for reindrift skal vurderes. De mener at vindkraftverket vil påvirke reindriftsnæringen ved tap av arealer til infrastruktur og gjennom økt menneskelig aktivitet. De ber om at det spesifiseres at også konsekvensene av anleggsfasen skal utredes. De påpeker nødvendigheten av at utreder har innsikt i reindriftsfaglige spørsmål, at utredningen bør ta for seg den helhetlige situasjonen for reinbeitedistriktet, og at sumvirkningene av eksisterende og planlagte tiltak i området skal utredes og beskrives. Sametinget anbefaler at utredningen utføres i nær dialog med reinbeitedistriktet og at befaringer gjennomføres sammen med reinbeitedistriktet.

Når det gjelder konsekvensutredning for kulturminner og kulturmiljø, ber Sametinget om at tiltakshaver i utredningsprogrammet tar med intervju med lokale og andre relevante personer. De skriver videre at det er viktig at tiltakshaver bruker en institusjon eller konsulent med faglig og kulturell kompetanse i samisk kultur og samiske kulturminner. Sametinget viser til undersøkelsesplikten som følger av kulturminneloven § 9. Undersøkelsesplikten må oppfylles før de kan godkjenne tiltaket. Bare kulturminnemyndighetene har en generell hjemmel til å gjennomføre undersøkelser. Plikten bør oppfylles før konsesjonsvedtak fattes, men det er mulig å be Riksantikvaren om tillatelse til utsettelse av plikten til etter at konsesjonsvedtak fattes (kulturminneloven § 10).

6.4 Tekniske instanser

Statens vegvesen skriver i brev av 24.1.2013 at de mener at vei til området må utredes nærmere. Alle veier og tilhørende tilknytninger til offentlig vei må utredes. De informerer om offentlig vei Fv 53 som er inn mot kommunal vei mot området. De skriver at det må utredes om veier, broer og overganger, kryss, rundkjøringer og avkjørsler vil tåle trafikken i anleggs- og driftsperioden av vindkraftverket. Det må også avklares om det er behov for utbedringer eller endringer av offentlige veier som skal brukes til anlegget. Eventuell bruk av kai og tilknytning mellom kai, offentlig vei og vei til anlegget må også utredes.

6.5 Interesseorganisasjoner

Norges miljøvernforbund (NMF) skriver i brev av 17.1.2013 at de krever avslag på Kroken vindkraftverk. De mener det er viktig å ta vare på området fordi det er et inngrepsfritt naturområde (INON) og et viktig rekreasjonsareal da det brukes som turområde gjennom hele året.

De mener at vindkraftverket vil svekke forsyningssikkerheten og forverre effektunderskuddet, fordi det ikke vil bli produsert elektrisitet på kalde vindstille dager når forbruket er høyest.

De skriver at vindkraft er den mest arealkrevende energiformen og den største trusselen mot norsk natur og biomangfold, at det er ingen garanti for at elektrisitet fra norske vindkraftverk skal erstatte ikke-fornybar kraft fra utlandet, og at utbyggingen er økonomisk og miljømessig totalt uforsvarlig. NMF skriver også at vindkraftverk medfører høyere strømregning for vanlige folk, rasing av natur, kollisjonsrisiko for rovfugler, støy og helseproblemer for dyr og mennesker, skyggekast, lysforurensning, redusert trivsel, fraflytning og sentralisering, og en trussel for reiselivsnæringen. De mener også at ising vil redusere energiproduksjon når man har mest forbruk for den, og at det vil være fare for iskast for personer som er i nærheten av turbinene.

NMF konkluderer med at dersom NVE tillater utbyggingen og innvilger konsesjon til Kroken vindkraftverk, må det kreves en kontinuerlig bankgaranti til å utføre nedlegging, riving og gjenoppbygging av området ved en eventuell nedleggelse. Dette må også kreves av eventuelle kjøpere av vindkraftverket.

Forum for Natur og Friluftsliv (FNF) Troms skriver i brev av 28.1.2013 at Norge har kommet svært langt med å nå sine fornybarmål, så det bør tas større hensyn til natur- og friluftslivsverdier i konsesjonsbehandlinger. De mener det er viktig at fornybar energi skal erstatte fossil energi i stedet for å komme i tillegg. De hevder at det er ingen dokumentasjon om at fornybar energi erstatter fossil energi, så de er bekymret over at nedbygging av natur- og friluftsområder vil føre til økt forbruk uten å få en reell betydning i klimasammenheng.

FNF Troms skriver at Nord-Norge har et overskudd på kraft, og at Norge vil få et stort kraftoverskudd innen 2020, spesielt med det nye energieffektiviseringsdirektivet. De stiller seg spørrende til behovet for kraften fra Kroken vindkraftverk.

De skriver at i regional planstrategi for Troms 2012 – 2015 står utarbeiding av ”Regional plan for vind- og vannkraft” som prioritert i planperioden. De forteller at Troms fylkeskommune skal avklare hva slags energi og hvor og hvorfor ny energiproduksjon er ønskelig. FNF Troms anbefaler NVE å vente med konsesjonsprosessene til fylkeskommunen er ferdig med planen sin om hvordan vind- og vannressursene kan forvaltes forsvarlig og helhetlig.

FNF Troms skriver at medvirkning i utredningsprosessen er viktig, at natur- og friluftsforskningsorganisasjonene må inviteres til å delta i hele prosessen, og at det må legges til rette for at frivillige også kan delta på møter og befaringer.

Når det gjelder friluftsliv, mener FNF Troms at utbyggingsområdet, veiforbindelser og nærliggende områder må utredes etter metoder iht. DN's håndbok 25-2004 ”Karlegging og verdisetting av friluftsområder”. De mener videre at dagens bruk av området må kartlegges, og at potensiell bruk og verdien av området som et inngrepsfritt bynært friluftsområde må utredes. De mener at området har svært stor verdi, fordi det er det mest urørte området nær byen. De forteller at vindkraftverket er planlagt å ligge en kilometer fra en av turlagets hytter, og at det er mange som er på tur i området.

De skriver at det ligger hytter langs løypenettet på fastlandssiden. De mener at et vindkraftverk en kilometer unna vil forringe opplevelsen i form av støy og visuelle virkninger. De ber om at støy

utredes grundig, og at støynivået langs turstiene og hyttene beskrives, også ved ulike vindretninger. De skriver at det må lages støysonekart som visualiserer utbredelsen av 40 dB.

FNF Troms mener at anleggsveier til et vindkraftverk ikke er attraktivt for friluftsliv. Området har stier, turveier, grusveier og en fjellheis. De mener det er nødvendig med en utredning om behovet for og ønske om nye veier i fjellene nær byen Tromsø, og at det også er viktig å inkludere sykkelmiljøet for å få oversikt over hva de mener om attraktiviteten til nye veier vs. eksisterende stier og urørthet. FNF Troms savner en helhetlig plan over forvaltningen av Tromsøs byfjell.

Når det gjelder jakt, skriver de at det må utredes hvordan høstbare arter påvirkes av vindkraftverket. De forteller at området og nærliggende områder brukes til jakt.

De mener at i tillegg til å undersøke sannsynligheten på å bli truffet ved iskast, må man se på hvor stor del av året en turgåer vil føle seg utestengt fra vindkraftverket pga faren for iskast. En turgåer som ser et skilt med advarsel om iskast vil vanligvis holde seg unna området.

De viser til folkemøtet 13.12.2012 og forteller at enkelte var for en utvidelse av Kroken Alpinsenter, mens andre mente at topografi, vær-, vind- og snøforholdene i området var for ustabile og dårlige. FNF Troms skriver at disse forholdene må utredes nøye, og at nytt alpinanlegg kan realiseres uten etablering av et vindkraftverk.

I vurderingen av landskapet mener de det er viktig at natur- og friluftsansjoner inkluderes i en eventuell utredning, og at konsekvensene av landskapsendringer og friluftsliv må sees i sammenheng.

De skriver at det må lages visualiseringer av vindkraftverket fra ulike steder, bl.a. bebygde områder, Tromsøya, nede i daler og langt fra området. De ser positivt på tiltakshavers forslag om visualiseringer fra friluftsområder; de anbefaler følgende steder: Tromsdalstinden, Skarsfjellet, Nordfjellet, Krokvatnet, Skarvassbu og Nonsbu på fastlandet, varden på Tromsøya, Kvaløya som fra Kjølén, Rødtind og Finnvikdalen, og fra fjorden, bl.a. i leia til Hurtigruta. De mener at visualiseringene må ta høyde for midnattsol og blinking, mørketid og lys fra turbinene. Visualiseringene bør gi innsikt både med og uten snø. Veier, skjæringer og fyllinger må inkluderes i visualiseringene. Det bør også inkluderes mennesker, biler o.l. for at man skal ha en idé om hvor store turbinene er.

FNF Troms skriver at det må utredes hvor mye INON som går tapt i hver kategori, effekten av dette, og i hvilken grad vindkraftverket påvirker opplevelsen av urørthet uavhengig av de faktiske tallene. De viser til nasjonale mål om å ivareta villmarksområder. De forklarer videre at INON beregnes ut fra flatt landskap, mens Troms har mye bratt areal. De påpeker at ifølge DN må det gjøres skjønnsmessige vurderinger og justeringer av INON, så FNF Troms mener det er viktig at den faktisk opplevde INON utredes. Det bør utredes hvor mye INON som går tapt i forhold til hvor mye som har gått tapt regionalt og nasjonalt. De skriver at det er viktig at sumeffektene av eksisterende og potensiell utbygging i området sett i sammenheng med Kroken vindkraftverk utredes.

De mener det må hentes inn eksisterende kunnskap om naturmangfoldet og gjøres undersøkelser av området. Kartlegging av planter og dyr bør foregå over flere dager for å øke muligheten til å se fugler som det er lite sannsynlig å se enkelte dager. Fugler som trekker over fjellene bør også undersøkes.

De skriver at det må utredes hvordan vindkraftverket vil påvirke reiselivet i Tromsø. De tror ikke folk vil reise dit for å se på vindkraftverket, fordi vindkraftverk er ganske vanlig. De mener det er større sannsynlighet for at de kommer til å miste turister, fordi disse turistene heller er interesserte i urørt natur og friluftsliv.

Når det gjelder verdiskaping, mener FNF Troms at man også bør se på de negative aspektene, bl.a. dårligere kvalitet på naturopplevelsen og mindre bruk av området. De vil ha en vurdering av

alternative verdier ved å ikke bygge ut kraftverket, og kartlegge hvordan utbyggingen vil slå ut for bolyst, identitet og trivsel. De skriver at det ved utregning av eiendomsskatt også må regnes ut hva kommunen vil tjene etter henholdsvis ti og 20 år.

FNF Troms skriver at alle temaene som skal utredes for vindkraftverket også skal utredes for tilhørende nettilknytning. De forteller at nettkapasiteten i Troms er lav og ustabil, og at nettkapasiteten må utredes.

De skriver at det må lages en detaljert plan for tilbakeføring til naturen etter konsesjonstidens utløp. De mener man må følge følgende prinsipper:

- *Infrastruktur må ikke legges på berg. Om dette ikke er mulig å unngå, må man legge til rette for at man ved nedleggelse kan dekke over sporene med løsmasser som revegeteres. Sprengningsarbeid må i størst mulig grad unngås. Om det skal skje må det allerede i utbyggingsfasen legges til rette for at det skal være mulig å lage naturlige terrengformer når anlegget legges ned. Veier bør legges på fylling istedenfor å sprengne skjæringer i fjell.*
- *Jord som fjernes for å lage plass for infrastruktur må lagres for å kunne brukes til å dekke over infrastrukturen ved nedleggelse.*
- *Revegetering må skje så snart det er mulig. Blant annet kan deler av grustak revegeteres når alle veier er på plass. Revegetering bør primært gjennomføres ved å legge tilbake overflatedekke eller å spre jordsmonn fra overflatedekke, etter de metoder som er utviklet for dette i samarbeider mellom naturvitenskapelige fagmiljøer og bl.a. utbyggingssektorer innen transport og forsvar.*

FNF Troms mener det bør gjøres mer detaljerte studier om utbygging av vindkraftverk medfører kutt i klimagassutlipp. De ber tiltakshaver, gjerne i samarbeid med NVE, konkretisere og synliggjøre når, hvor og hvordan energien fra Kroken vindkraftverk vil erstatte kullkraftverk i Europa.

De skriver at avbøtende tiltak skal presenteres i utredningen, det skal redegjøres for hvordan tiltakshaver vil ivareta hensyn og motvirke negative konsekvenser, og det skal legges til grunn faglige vurderinger og begrunnelser der avbøtende tiltak forkastes.

Naturvernforbundet i Troms skriver i brev av 30.1.2013 at de primært ber NVE om å avvise konsesjonssøknaden. De mener at fornybarsatsingen ikke skal gå ut over urørt og sårbar natur, og at Kroken vindkraftverk er et lite prosjekt som ikke vil gi betydelig effekt, men store naturangrep.

Sekundært ber de NVE om å sørge for at tiltakshaver utfører en grundig og detaljert analyse av naturmangfoldet og landskapskvaliteter av hele byfjellsområdet mellom Tromsdalstinden og Ullstinden, i tillegg til 0-alternativet. De mener at lokale tradisjoner, naturverdier og opplevelsesverdier må dokumenteres og verdsettes. De mener også at konsekvensene av landskapsendringer, naturglede og friluftsliv må sees i sammenheng.

De skriver at området har Nordkalottens beste sommerbeiter for rein og sau, har stort potensiale for kjøttproduksjon og betyr mye for samene, er et unikt bynært INON og har vakre fjell. De mener at områdene i Troms generelt ender opp med lav verdisetting på grunn av systematiske feil i metoder og ved beslutningsgrunnlaget. De mener at følelsesmessige og sosiale forhold ved tap av natur, og omfanget og konsekvenser av uenigheter lokalt, må vurderes.

Naturvernforbundet mener at Norge og Troms har overskudd på kraft, så det bør ikke være noen hastverk med å ødelegge inngrepsfri natur ved å bygge et veldig arealkrevende kraftverk. De skriver at effekten av vindturbinene vil være meget liten i forhold til størrelsen på inngrepene. De mener at

natur, landskap og friluftsliv, som er viktig for reiseliv, bolyst og gode opplevelser, vil bli forringet ved utbyggingen.

De skriver at området har stor verdi for friluftsliv og naturopplevelser, og at det er et veldig populært område for skiturer fra februar til mai. De nevner adkomstene fra Skittenelv, Vågnes, Tønsvika, Tønsnes, Movika, Skjelnan, Krokeldalen, Tromsdalen og Russevanka. De skriver også at området har gode forhold for ørretfiske. Det er ekstremt gode sommerbeiter i planområdet, på grunn av vekslingen mellom grønne gressganger i dalførene, elver, lyngområder og høgfjell med snøflekker. De påpeker at byfjellene inneholder det som gjenstår av natur og grønne oaser i området.

Når det gjelder støy, forklarer de at all støyforurensning er uønsket i større upåvirkede naturområder. De ber om at verdien av stillhet og fravær av støy utredes, og at forventet støynivå langs turstier under fjellet og løyper i fjellet beskrives, ved ulike vindretninger. De skriver det må lages støysonekart som visualiserer utbredelsen av 40 dB, og at omfang og effekter av lavfrekvent støy må tas med.

De mener at nye anleggsveier vil virke negativt på naturopplevelsen, selv om det argumenteres i mange konsekvensutredninger at nye veier vil fremme friluftslivet i utbyggingsområder. De skriver at utredningsprogrammet må inkludere tap som utbyggingen vil gi for naturopplevelsen. De mener at lokalisering og infrastruktur må planlegges i god nok detalj, fordi man ikke kan akseptere omlegginger underveis i anleggsfasen.

De skriver at det vil være fare for iskast fra vindturbiner, og at et skilt som advarer en turgåer om iskast vil føre til at folk holder seg unna området visse deler av året. De mener at følgende bør vurderes: risikoen for å bli truffet, hvordan risikoen påvirker opplevelsen, og hvordan brukergrupper som tidligere har vært i området vil føle seg utestengt pga. risikoen for iskast.

Naturvernforbundet mener at utbyggingsområdet, veiforbindelser og nærliggende områder må utredes etter metoder iht. DN's håndbok 25-2004 "Kartlegging og verdisetting av friluftsområder". De skriver at dagens bruk og opplevelsesverdier må kartlegges, og at verdien av potensiell bruk og verdien som inngrepsfritt friluftsområde nær byen må utredes.

De skriver at vindturbiner, nye veier og kraftlinjer vil føre til store endringer i kystlandskapet, som Norge har forpliktet seg til å ta vare på gjennom den europeiske landskapskonvensjonen. De mener det er veldig viktig med en grundig utredning av kvaliteten på landskapet, og at metoden for å vurdere landskapskvaliteters verdi i Norge ikke er egnet for disse landskapene.

De skriver at det må lages visualiseringer fra flere ulike steder og retninger. Følgende steder anbefales: Tromsdalstinden, Skarsfjellet, Tønsvikvarden/Movikvatnet, Nordfjellet, Krokvatnet, Skarvassbu, Nonsbu, Varden, Kjølén, Finnvika, Austeråsfjellet og fjorden. De mener også at det må vises hvordan vindkraftverket vil se ut for en som befinner seg i området. De skriver at visualiseringene må vise landskapet både med og uten aktuelle inngrep og anlegg, og både med og uten snø. De må ta høyde for lav midnattsol og blinking, mørketid og lys fra turbinene, og at de skal inneholde mennesker, biler eller noe annet som gjør det mulig å oppfatte dimensjonene.

De påpeker at vindkraftverket er planlagt i et verdifullt INON, at planområdet ligger i inngrepsfri sone 2 og inngrepsfri sone 1, og at det er svært lite villmarkspregede områder igjen rundt Tromsø. Derfor mener de det er viktig å ivareta det urørte bynære området. De skriver at INON som går tapt av prosjektet må ses i forhold til hvor mye som har gått tapt regionalt og nasjonalt. De mener at sumeffektene av eksisterende og potensiell utbygging skal utredes sett i sammenheng med det planlagte vindkraftverket. De påpeker at det må utredes faktiske INON-verdier (istedenfor den teoretisk beregnede som bruker flat terrengmodell), hvor mye INON som går tapt i hver kategori, og

effekten av dette. De mener at det også bør utredes hvordan vindkraftverket påvirker opplevelsen av faktisk opplevd inngrepsfrihet.

Når det gjelder naturmangfold, skriver de at det må kartlegges forekomster av dyr (inkludert migrerende arter), planter og geologi. De mener det er viktig å spre kartleggingene over flere dager og gjennom sesongen for å øke sannsynligheten til å oppdage fugler som kan være vanskelige å se.

De skriver at området er avsatt til LNFR-område i kommuneplanens arealdel, og presiserer de nasjonale forventningene om å hindre nedbygging av slike områder.

Naturvernforbundet Troms mener at utbyggingen vil ha en negativ effekt på turisme og reiseliv, fordi turister kommer for å oppleve unik urørt natur med gode friluftsmuligheter. De skriver at det må utredes hvordan et vindkraftverk vil påvirke reiselivet i Tromsø i fremtiden.

Når det gjelder verdiskapning, mener Naturvernforbundet Troms at man også bør utrede de negative aspektene ved utbyggingen, bl.a. dårligere kvalitet på naturopplevelsen, mindre bruk av området, og tilsig og forurensning av drikkevannsforsyning og vassdrag. De vil ha en vurdering av alternative verdier ved å ikke bygge ut kraftverket (f.eks. beitenæringer, kjøttproduksjon, reiseliv, omdømme og INON), og kartlegge hvordan utbyggingen vil slå ut for bolyst, identitet og trivsel.

De skriver at alle temaene som skal utredes for vindkraftverket også skal utredes for tilhørende nettilknytning. De forteller at nettkapasiteten i Troms er lav og ustabil, og at nettkapasiteten må utredes.

De skriver at det må lages en detaljert plan for tilbakeføring til naturen etter konsesjonstidens utløp. De mener at følgende prinsipper bør følges:

- *Infrastruktur må ikke legges på berg. Veier bør legges på fylling og duk. Sprengningsarbeid må i størst mulig grad unngås.*
- *Jord som fjernes for å lage plass for infrastruktur må lagres skånsomt og på avklarte deponiplasser utenfor området, som evt. dekke over infrastrukturen ved nedleggelse.*
- *Revegetering er intet abrakadabra, og effekten må ikke overvurderes. Men der det skal skje, må det gjøres så snart det er mulig.*

Videre skriver de at det må utredes hvordan et havarent eller nedlagt kraftverk skal ivaretas og hvordan man sikrer økonomiske ressurser i en tidlig fase.

Naturvernforbundet Troms slutter seg til kravet til FNF Troms om at fullstendig klimaregnskap inkluderes i programmet. De ønsker å vite når, hvor og hvordan energien fra Kroken vindkraftverk kommer til å erstatte kullkraftverk i Europa.

De skriver at avbøtende tiltak skal presenteres i utredningen, det skal redegjøres for hvordan tiltakshaver vil ivareta hensyn og motvirke negative konsekvenser, og det skal legges til grunn faglige vurderinger og begrunnelser der avbøtende tiltak forkastes.

De viser til søknader på småkraftverk og andre vindkraftverk i Troms, og bruker dette til å illustrere at det kommer til å bli mye utbygging i Troms. Derfor ønsker de at sumvirkningene av alle disse utbygningene må vurderes.

De ønsker at folk flest skal få god informasjon om offentlige møter. De skriver at natur- og friluftsforskningsorganisasjonene må inviteres og få mulighet til å delta i prosessen, og at det må legges til rette at frivillige kan delta på møter og befaringer.

6.6 Lokale lag og foreninger

Tromsø Slalåm og Freestyleklubb (TSFK) skriver i brev av 30.1.2013 at de ønsker en utredning av hvilke muligheter utbyggingen av Kroken vindkraftverk vil gi i forhold til å videreutvikle nåværende infrastruktur og eventuelt binde sammen nåværende med ny infrastruktur. De ønsker at tiltakshaver skal gjøre en grundigere analyse enn den de allerede har gjennomført, og at det skal gjøres i samarbeid med TSFK.

Tromsø skiskytterlag skriver i brev av 31.1.2013 at både de og Tromsø skiklubb langrenn ønsker dialog om planer med å etablere tilkomstvei til Krokenfjellet. De ser at de kan bruke tilkomstvei til rulleskibruk. Videre skriver de at de også ønsker dialog om bruk av tilførselsveier og internveier oppe på fjellet til etablering av tidligløyper for langrenn.

Troms Turlag skriver i brev av 30.1.2013 at de ser på planene om Kroken vindkraftverk med stor uro. De mener at INON i nærhet til byen gjør planområdet unikt og at all utbygging vil forringe kvaliteten på området fra et friluftsperspektiv. Tre av hyttene til Troms Turlag ligger omtrent en kilometer unna de planlagte vindturbinene.

Når det gjelder synlighet, skriver de at et dekningskart må vise hvor i området Snarbyeidet – Tromsdalen turbinene eller deler av turbinene vil være synlige fra, og det må visualiseres hvordan de vil synes fra forskjellige deler av området. De mener at viktige steder vil være fra løypetraseens høyeste punkt nordøst for Nonsbu, Hesteskovannet og Storskaret, Tønsvikdalen mellom Kovhauan og Russevangkelva, fra stien over Ruglefjell og stien til Nonsbu mellom Tønsvik – Skitenelvdalen ved Søndre Holmevann, fra Johanfjellet, området Bakvannet/Reinvannet, fjellene mot Breivikeidet, fra Nonstind og Tromsdalstind. De er også interesserte i å få visualisert hvor synlig eventuelle lysmarkeringer blir. De lurar også på hvordan og hvor man vil se refleksblink fra rotorbladene når sola står lavt på vinteren og på kveldene og nettene om sommeren.

Troms Turlag mener det er viktig å få utredet hvor og i hvilken grad en vil høre lyden fra vindkraftverket, spesielt fra Storskaret, Tromsdalstind og øvre deler av Tønsvikdalen.

De skriver at det vil være fare for iskast i området, så det er viktig å få kartlagt hvor stort område det vil være fare for iskast.

De mener at utvidelse og bygging av alpinanlegget i Kroken ikke er en god idé. De forklarer at området er svært utsatt for slitasje, så i utredningen av bruken av området med f.eks. alpinanlegg og offroadsykling må det også utredes hvor stor slitasjen på terrenget kan bli. De skriver at det må foreligge plan for tilbakeføring til opprinnelig tilstand for området ved nedleggelse, og at følgene for anlegg og virksomheten etablert i forbindelse med vindkraftverket (f.eks. heiser og restaurant) må vurderes.

Tromsø Idrettsråd skriver i brev av 31.1.2013 at de har anbefalt en utvikling av fem arenaer med mange forskjellige anlegg i Tromsø. En av arenaene er alpinsenteret i Kroken. De mener det vil være klokt å se om det er områder innenfor planene med å etablere Kroken vindkraftverk som kan samkjøres og utredes til felles nytte for både tiltakshavers prosjekt og idrettens planer. De skriver at man bør se på følgende: ny vei opp i Krokeldalen, nye heiser og løyper øverst i Krokeldalen, og driftsbygg oppe på fjellet. De legger ved prosjektrapport (oktober 2011) og kart.

6.7 Privatpersoner

Odd Handegård og Peter Ørebech skriver i e-post av 22.1.2013 at det ikke finnes gode argumenter for en vindpark på Krokenfjellet eller for vindparker andre steder i Norge. De mener at Norge har overskudd på elektrisitet fra vannkraft, at mer vindkraft i Norge ikke vil medføre redusert bruk av

kullkraft i EU, de skriver om andre problemer med EUs utslippskvotesystem, at Norge ikke trenger vindkraft som ødelegger naturen, om mangelen på lønnsomhet ved vindkraftverk i Norge, at det ikke finnes noen rasjonelle begrunnelser for utbygging av utenlandskabler, og at EU selv bør løse sine egne klimaproblemer.

Claude Rouget skriver i brev av 27.1.2013 at han generelt er positiv til vindkraft og synes prosjektet til Fred. Olsen Renewables i utgangpunktet er spennende. Han viser til folkemøtet i Tromsø den 13.12.2012 og nevner det han mener var hovedargumentene til de som uttalte seg mot prosjektet. Videre skriver han motargumenter og forslag til utredning for hver av argumentene. Ifølge Rouget hevdet de som var imot utbyggingen at området brukes av bybefolkningen som rekreasjonsområde, at et vindkraftverk vil medføre visuell og lydmessig forurensning for byen, at Tromsø ikke trenger energi så det er ikke verdt å ødelegge byen for at andre skal få strøm, og at prosjektet er fremsatt bare for å tjene penger uten å ta hensyn til innbyggernes behov. Rouget er enig i at Kroken-fjellet er mye brukt som turområde. Derfor mener han det hadde vært interessant å undersøke i hvilken grad tiltakshaver kan akseptere at vindturbinene står still i enkelte perioder, for å redusere konfliktnivået. Når det gjelder visuelle virkninger, er han uenig om at dette vil være et problem, fordi det er et område der det allerede er utbygd mye fra før. Fra forskjellige steder i området er det mulig å se bl.a. radar, telemaster, fjellheis og hoppbakken. Han mener at lydforurensning bør unngås, så forventede lydnivåer må kunne dokumenteres i søknaden. Når det gjelder påstandene om at Tromsø ikke trenger energien, forteller Rouget at den ”påståtte energetiske uavhengighet” til Tromsøområdet ikke tar hensyn til transportmidlenes fulle avhengighet av olje. Han mener at tiltakshaver bør dokumentere i hvilken grad Tromsø ville være selvforsynt med strøm inkludert en teoretisk bil- og busspark som bare gikk på strøm. Hvis Tromsø faktisk har netto eksport av energi, mener han at det er positivt for nasjonaløkonomien hvis man vil være uavhengig av olje, og at tiltakshaver bør dokumentere at Tromsø kommer til å tjene på prosjektet. Det siste argumentet, at prosjektet er fremsatt for å tjene penger, føler Rouget er positivt. Det er altså positivt at store bedrifter kan tjene penger på fornybar energi. Det er politikere som skal sørge for at byen og innbyggerne skal tjene økonomisk på vindkraftverket.